

مقاله پژوهشی: عوامل مؤثر بر الگوسازی فرایند تأمین و به کارگیری نیروی وظیفه در نیروهای مسلح مبتنی بر گفتمان مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

۲۰.۱۰۰۱.۱.۳۳۲۹۲۵۳۸.۱۴۰۱.۱۲.۴۵.۲۰۵

داود امینی^۱، محمدحسن باقری^۲، ناصر پورصادق^۳، حمید پناهی^۴، احمد تشکری پور^۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۲

چکیده

در ساختار نیروهای مسلح همه کشورهای دنیا نیروهای وظیفه با برخورداری از شاخص‌هایی مثل روحیه جوانی، انگیزه، نشاط، تخصص، خلاقیت و... از پیشرفته‌های اصلی تعالی و ترقی کشورها در حوزه‌های نظامی، دفاعی و امنیتی است. جذب و به کارگیری سربازان بر مبنای ارزش‌های جهانی، ملی و ایدئولوژیکی نقش بی‌بدیلی در اجرای طرح‌های امنیتی و دفاعی در سطوح ملی و فراملی ایفاء می‌کند؛ یکی از غنی‌ترین منابع برای استخراج مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین جهت ارایه الگوی تأمین و به کارگیری نیروی وظیفه در نیروهای مسلح، گفتمان مقام معظم رهبری است که منابع مربوطه به صورت مکتوبات و نرم‌افزار حدیث ولایت در دسترس است. در این تحقیق به روش تحلیل محتوا فرمایش‌های مقام معظم رهبری در تأمین و به کارگیری نیروی وظیفه در نرم‌افزار مکس کیودا به روش تحلیل محتوا (نظریه داده‌بنیاد) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در نهایت با استخراج مفاهیم و مقوله‌ها الگوی پارادایمی تأمین و به کارگیری نیروی وظیفه بر مبنای ابعاد کلان مدیریتی یعنی اهداف، دکرین و سیاست‌ها ارایه شد. سنجش روایی پرسشنامه تحقیق بر اساس نسبت روایی محتوا (CVR) مقوله‌های گزینش شده محاسبه گردید که حاصل آن ۰/۴۷ بود و سنجش پایایی پرسشنامه، با روش آلفای کرونباخ صورت گرفت که حاصل آن ۰/۹۸ به دست آمد که دال بر تأیید روایی و پایایی پرسشنامه است. نتیجه کلی تحقیق این است که راهبردهای کلان تأمین و به کارگیری نیروی وظیفه در ساختار نیروهای مسلح بر اساس گفتمان ولایت فقیه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی، اعتقادی، علمی، دانشی، مهارتی، نظامی، امنیتی، فرهنگی و انقلابی است.

کلیدواژه‌ها: مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، گفتمان رهبری، نیروی انسانی، نیروی وظیفه، تأمین نیروی انسانی

۱. استادیار گروه جغرافیا دانشگاه افسری امام علی^(ع)، (نویسنده مسئول). davoodamini1357@gmail.com

۲. دانشیار دانشگاه عالی دفاع ملی (H_BAGHERY@yahoo.com)

۳. استاد دانشگاه عالی دفاع ملی (dr.naser.poursadegh@gmail.com)

۴. استادیار گروه جغرافیا دانشگاه علوم انتظامی امین (hamidpana@gmail.com)

۵. مربی گروه علوم اجتماعی، دانشگاه افسری امام علی^(ع) (Ahmad92tashakoripor@gmail.com)

مقدمه

در سال‌های اخیر توجه به نیروهای وظیفه از نظر اجتماعی و امنیتی - دفاعی موضوعی مهم در جامعه و نهادهای حکومتی بوده است؛ از یک طرف وضعیت کشور به لحاظ شرایط امنیت و تهدیدها نیازمند وجود نیروهای نظامی آماده است و رهنامه دفاعی ما تا حدود زیادی متکی به نیروی انسانی هست. کشور ج.ا.ایران به‌عنوان کشوری جوان، با پدیده‌ای به‌عنوان سربازی روبه‌رو است که بسیاری از جوانان و مردم آن را به‌عنوان مسئله پیش رو در نظر می‌گیرند. در ج.ا.ایران حدود ۵۰ درصد نیروی انسانی مورد نیاز نیروهای مسلح از طریق خدمت وظیفه عمومی تأمین می‌شوند که وزن آن‌ها در انجام مأموریت و توان رزم نیروهای مسلح برآورد می‌شود از کارایی و اثربخشی پایینی برخوردار هست. بر همین اساس؛ نیروی وظیفه در تقویت بنیه دفاعی و امنیتی کشور نقش بی‌بدیلی را ایفا می‌کنند. تجربه ۸ سال دفاع مقدس نشان داد در صورت برنامه‌ریزی بهینه و تدوین راهبردهای جذب و به‌کارگیری این مقوله مهم در طرح‌های عملیاتی می‌تواند موجبات انعطاف‌پذیری طرح‌ها گردیده و توان دفاعی و نظامی کشور را تقویت و تعالی نمایند.

نقش و تأثیر شگرف فناوری‌های نوین نظامی الزامات نوینی را در ارتباط با فلسفه سربازی پدید آورده است و بسیاری از کشورها با مطالعات تطبیقی و بررسی هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی سبک‌های سنتی سربازی با سبک‌های نوین و سنجش هزینه - فایده اقدام به ایجاد تغییرات و تحولات منطقی در سیستم سربازی کرده‌اند و واقعیت این است که تاریخ مصرف سربازان وظیفه‌ای که صرفاً به مأموریت‌های خدماتی و نگهداری و غیرتخصصی به سبک سده‌های گذشته می‌پردازند، خاتمه یافته است. سلاح‌های جدید نظامی فقط توسط سربازان حرفه‌ای کاربرد پیدا خواهد کرد و نه سربازان وظیفه‌ای که فقط قرار است به مدت یک سال و یا کمتر خدمت کنند، استفاده از سربازان وظیفه برای به‌کارگیری فناوری‌های نوین، ایده خوبی نیست؛ در همین ارتباط مقوله چابک‌سازی سازمان‌ها و نیروهای مسلح است که در بسیاری از کشورها به‌منظور افزایش کارآمدی

نیروهای مسلح در حال انجام است و به نظر می‌رسد حرفه‌ای شدن نیروهای مسلح و اصل چابکی در قالب‌های سربازی وظیفه با شکل سنتی و قدیمی آن در تقابل است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۰: ۱۱).

فقدان الگوی راهبردی در تأمین نیروهای وظیفه موجب شده الگوی خدمت وظیفه عمومی فعلی با الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت تناسبی نداشته باشد؛ لذا در سازمان‌ها به جای نیروهای کیفی، بر نیروهای کمی تکیه می‌شود و در بعضی مواقع هم با انباشت نیرو مواجه می‌شوند. جایگاه و وزن این نیروها در توان رزم سازمان‌ها و نیروها مشخص نیست. در زمینه به‌کارگیری و نقش‌آفرینی این نیروها نیز می‌توان به ضعف در زمینه جدول سازمانی مناسب و امکان به‌کارگیری مناسب اشاره نمود.

با عنایت به آنچه بیان شد مسئله پژوهش این است که؛ الگوی راهبردی مستخرجه از منویات و فرمایشات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) برای تأمین نیروی وظیفه در نیروهای مسلح که در شرایط مختلف مأموریتی نیروهای مسلح بتواند کارایی و اثربخشی لازم را داشته باشند، استخراج نگردیده است؛ در همین راستا در تحقیق حاضر تلاش می‌شود با بررسی و مطالعه دقیق منابع مربوط به فرمایشات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) و تحلیل کیفی محتوای مطالب بر مبنای نظریه داده‌بنیاد در محیط نرم‌افزار Maxqda نسبت به استخراج مفاهیم و مقوله‌ها و مضامین تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه در نیروهای مسلح بر مبنای گفتمان ولایت فقیه اقدام شده و به سؤالات زیر پاسخ داده شود:

مفاهیم و مقوله‌های الگوی تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه بر اساس گفتمان ولایت فقیه کدامند؟

بر اساس مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده از طریق تحلیل محتوای گفتمان ولایت، الگوی پارادایمی در سه حوزه اهداف، دکترین و سیاست‌ها برای تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه در ساختار نیروهای مسلح کدام است؟

پیشینه تحقیق

در مورد تعریف شاخص‌ها و مؤلفه‌های تأمین و به‌کارگیری بهینه کارکنان وظیفه در ساختار نیروهای مسلح مطالعات گوناگونی به شرح ذیل صورت پذیرفته و الگوها و راهبردهایی هم‌ارایه شده است:

فیروزجائیان و جان‌محمدی (۱۳۹۷)، دو مقوله اصلی کارکردهای فردی و اجتماعی در خدمت سربازی را مورد بررسی قرار داده است؛ یافته‌ها نشان داده که دوره سربازی دارای کارکردهای فردی و اجتماعی برای سربازان جوان می‌باشد. از جمله پیامدهای فردی آن استقلال جوانان، سلامت جسم و روان، وقت‌شناسی، عزت نفس، رفع خصوصیات فردی نامناسب و قدر خانواده را دانستن است؛ همچنین کارکردهای اجتماعی سربازی شامل؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی، همکاری و همیاری، بالا رفتن دینداری سربازان، همبستگی اجتماعی، حمایت اجتماعی، کنترل اجتماعی، هویت اجتماعی و دفاع از وطن می‌باشد.

- کثیری‌نژاد (۱۳۹۴)، در بررسی وضعیت خدمت نظام وظیفه عمومی و رایه راهبرد بهینه متناسب با چشم‌انداز بیست‌ساله و رشد جمعیت ج.ا.ایران؛ به‌کارگیری هدفمند سربازان وظیفه در ساختار نیروهای مسلح کشور را بر پایه لزوم داشتن نگاه کاربردی به موضوع نظام خدمت سربازی، طراحی و تدوین دوره آموزش تخصصی و تکمیلی بایستی متناسب با مدارک و علاقه سربازها، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی مناسب در خصوص‌شان و منزلت سربازان را پیشنهاد داده است.

- باقری (۱۳۹۴)، با بررسی خدمت وظیفه عمومی کشور، نشان داده روند خدمت وظیفه عمومی در ۴ حوزه فراخوان، رسیدگی و اعزام، تربیت و آموزش و به‌کارگیری و استفاده بهینه از خدمت، نگهداشت و نحوه برخورد با کارکنان وظیفه با چالش‌های فراوانی به شرح زیر مواجه است:

در حوزه فراخوان، رسیدگی و اعزام کارکنان وظیفه در نیروهای مسلح؛ نحوه فراخوانی مشمولین، تناسب وضعیت ثبت‌نام از مشمولین فراخوان شده، نحوه رسیدگی به وضعیت مشمولین فراخوان شده، نوع معافیت از خدمت سربازی، میزان معافیت از خدمت سربازی،

نحوه اعزام به مراکز آموزش نظامی، انجام معاینه پایش سلامت اولیه مشمولین در حوزه به کارگیری و نقش آفرینی: وجود جدول سازمانی، سازمان‌دهی، وضعیت ترفیعات، انتصابات، امکان به کارگیری مناسب، به کارگیری در نزدیکی محل سکونت، وجود نیروی متخصص و علمی، میزان خدمت در طول روز.

در حوزه نگهداشت: کفایت حقوق، مناسب بودن وضعیت خوراک، پوشاک، نظم و انضباط، بهداشت، بیمه، محیط زیست، نحوه برخورد کارکنان پایور، نحوه پرکردن اوقات فراغت.

در حوزه تربیت و آموزش: تناسب ظرفیت پادگان‌های آموزشی، محتوای دوره آموزشی، تجهیزات و امکانات، مدت آموزش، مربیان مراکز آموزش، نحوه برخورد فرماندهان و مسئولین، آموزش فنون نظامی در طول خدمت سربازی، موقعیت جغرافیایی پادگان آموزشی.

- ظریف‌منش (۱۳۸۹)، برای تدوین سیاست‌ها و راهبردهای مدیریت منابع انسانی نیروهای مسلح جذب و به کارگیری بهینه نیروهای وظیفه در ساختار نیروهای مسلح را در راستای تبیین نظام مدیریت و اداره سازمان، نظام ارزشی، سیاست‌های موضوعی نظام جذب و تأمین، سیاست‌های موضوعی نظام تربیت و آموزش، سیاست‌های موضوعی نظام سازمان‌دهی و به کارگیری، سیاست‌های موضوعی نظام خدمات و سیاست‌های موضوعی پس از خدمت موظف تعریف کرده است.

- نظری‌زاده (۱۳۸۹)، در حوزه آینده‌پژوهی خدمت سربازی در ج.ا.ایران، بهینه‌سازی فرایند تأمین و به کارگیری نیروهای وظیفه در آینده را در گرو محقق شدن اقداماتی از قبیل؛ ضرورت تغییر در آموزش‌های سربازان به دلیل تغییر در ماهیت تهدیدها و صحنه‌های نبرد آینده؛ توجه به مقوله افزایش میزان آگاهی، مطالبه‌ها و انتظارات سربازان به واسطه افزایش سطح تحصیلات؛ تغییر دورنمای خدمت سربازی به سوی مواردی مانند ارتقای میزان و نوع تسهیلات و خدمات به مشمولان در طول خدمت سربازی به واسطه روند کاهش مطلوبیت و افزایش نارضایتی از انجام خدمت سربازی از یک طرف و نیاز کشور به این امر در جهت تأمین منافع ملی شناخته است.

- اصلانی (۱۳۸۴)، در تحقیق خود، بهینه‌سازی فرایند استفاده خدمتی از کارکنان وظیفه را بر مبنای استفاده بهینه از توان علمی و تجربی، رشته تحصیلی و تخصص کارکنان وظیفه، توجه کافی به جایگاه سازمانی کارکنان وظیفه و نحوه به‌کارگیری آنان، ارتقاء وضعیت معیشتی و رفاهی کارکنان وظیفه تعریف کرده است.

- شهلائی (۱۳۸۳)، در تحقیق خود نشان داده تحقق استراتژی بهینه به‌کارگیری یا معافیت کارکنان وظیفه در زمان صلح بسته به مقتضیات زمانی بستگی به شاخص‌هایی مثل؛ کاهش مدت خدمت دوره ضرورت، متفاوت بودن طول خدمت دوره ضرورت در داخل و خارج از نیروهای مسلح، مناطق محروم و غیر محروم، هریک از نیروهای مسلح، تأهل و غیرتأهل و بر اساس میزان تحصیلات، تسهیل در معافیت کفالت، پزشکی، ایثارگران و امداد جویان، معاف کردن مشمولین متولد ماه‌های خاص، فروش خدمت سربازی، تقویت، نیروهای احتیاط و ذخیره، پذیرش متناسب با امکانات

مبانی نظری تحقیق

نیروی وظیفه (سرباز)

سربازی در لغت به معنای باختن سر، جان‌فشانی کردن، تا پای جان در رزم ایستادن و جان باختن است؛ اما در اصطلاح امروزی خدمت دائمی یا موقت در نیروهای مسلح کشورها، سربازی نامیده می‌شود (دهخدا، ۱۳۷۳، ج ۱۱: ۲۲۱). بر اساس ماده ۲ قانون خدمت وظیفه عمومی هر فرد ذکور ایرانی از اول ماهی که طی آن به سن ۱۸ سال تمام می‌رسد، به‌عنوان نیروی وظیفه مشمول مقررات خدمت وظیفه عمومی خواهد بود. نیروی وظیفه از جایگاه ویژه‌ای در سازمان رزم و ارتقاء توان رزمی نیروهای مسلح دارند (ایمانی و قاسمی، ۱۳۹۵: ۴۱)، برای تعیین الگوهای راهبردی جهت تأمین و به‌کارگیری بهینه نیروهای وظیفه در ساختار نیروهای مسلح، توجه به آموزه‌های دینی، دیدگاه‌ها و تدابیر فرمانده معظم کل قوا و تطبیق آن با دکتترین دفاعی جمهوری اسلامی ایران و استفاده از تجربه‌های ارزشمند دفاع مقدس، نقش نیروی وظیفه را در تحقق اهداف والای نیروهای مسلح را

بیشتر نمایان می‌سازد (پناهی، ۱۳۹۷: ۷۸)؛ از آنجایی که بازه سنی مهمی از زندگی پسران یا مردان، مشمول دوران خدمت سربازی می‌گردد، بررسی و تحلیل این دوره حائز اهمیت ویژه‌ای می‌باشد (فیروزجانیان، ۱۳۹۷: ۲۰۳).

فلسفه خدمت سربازی

به‌طور کلی فلسفه خدمت وظیفه عمومی در ایران در پنج عرصه قابل بررسی است:

الف) عرصه دفاعی و امنیتی: با توجه به تهدیدات و موقعیت ایران، آمادگی دفاعی جوانان این مرز و بوم از عوامل بازدارندگی در مقابل دشمنان است که خدمت سربازی می‌تواند یکی از عوامل کسب آمادگی دفاعی و بازدارندگی شناخته شود (طوسی، ۱۳۸۷: ۳۳).

ب) عرصه فرهنگی: دوران خدمت سربازی نقش مهمی در فرهنگ‌سازی و آشنایی جوانان با فرهنگ ملی و تعالی فردی را به همراه دارد. اگر در طول خدمت سربازی برنامه‌ریزی درست و دقیقی صورت گیرد، عامل مؤثری در تقویت بعد معنوی خواهد بود (منشادی، ۱۳۸۴: ۴۵).

ج) عرصه اجتماعی: دوره خدمت سربازی راهنمای زندگی اجتماعی و تمرینی برای چگونه زیستن است و عرصه‌ای جهت آشنایی هرچه بیشتر و بهتر و با زندگی اجتماعی و تساهل و تعامل با انسان‌هایی از سلاقی، خرده‌فرهنگ‌ها و فرهنگ‌های مختلف است (محتاج، ۱۳۸۲: ۵۶).

د) عرصه اقتصادی: خدمت سربازی اجباری در واقع یک نیروی کاری ارزان قیمت تلقی می‌شود که به‌کارگیری این نیروهای در چرخه امنیتی کشور باعث کاهش هزینه‌های اقتصادی کشور می‌گردد؛ همچنین در دوران خدمت سربازی، جوانان با شناخت نیازهای اقتصادی در شرایط زندگی دور از خانواده با مدیریت اقتصادی، قناعت و مدیریت هزینه‌های زندگی شخصی خود آشنا می‌شوند.

ه) عرصه سازندگی: یکی از عرصه‌های مهارت‌افزایی اقشار جوان در جامعه ایرانی بلاشک خدمت مقدس سربازی است. بخش عمده‌ای که جوانانی که از خدمت سربازی فارغ می‌شوند با مهارت‌ها و حرفه‌های مختلف آشنا شده و در حوزه‌های مختلف مشغول

به کار می‌شوند. کسب مهارت‌های لازم و توانمندسازی، زمینه استقلال فردی و ملی را فراهم می‌کنند؛ همچنین سرمایه انسانی وظیفه در نیروهای مسلح جایگاه رفیعی در طرح‌های مدیریتی در عرصه‌های مختلف مدیریت بحران‌های انسانی و طبیعی دارند.

جدول ۱: جایگاه سربازان در عرصه‌های مختلف خدمت سربازی

نقش و جایگاه سربازان	عرصه‌های فعالیت در خدمت سربازی
عامل بازدارنده در مقابل دشمنان مرز و بوم و انقلاب	عرصه دفاعی و امنیتی
آشنایی با فرهنگ ملی و دینی کشور- مروج فرهنگ های بومی و محلی	عرصه فرهنگی
تمرین تساهل و تعامل اجتماعی برای تحمل انواع سلاقی اجتماعی	عرصه اجتماعی
کاهش هزینه‌های جاری کشور در عرصه دفاعی و امنیتی	عرصه اقتصادی
استفاده از سربازان در بخش‌های خدماتی و اداری در مقیاس محلی تا ملی	عرصه سازندگی

جذب و تأمین نیروی انسانی

گزینش^۱ و جذب، فرایندی است که در اثر آن رابطه و پیوندی منطقی بین اشیاء، افراد، اعتقادات و... به وجود می‌آید که می‌تواند پیوندی سطحی، گسستگی و یا پیوندی عمیق و انقیاد کامل باشد (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰۹). فرایند جذب و تأمین نیروی انسانی متشکل از یافتن، ارزیابی و تعیین وظایف افراد مورد نیاز بر مبنای یک نقشه راهبردی است. جذب و تأمین مفهوم یکسانی دارند. در فرهنگ لغت دهخدا جذب به معنی ترغیب نمودن، به سمت خود کشیدن معنی شده است؛ پس می‌توان جذب کارکنان فرایند درگیر کردن کارکنان برای ایجاد انگیزه برای کار بیشتر است (رستم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹). امروزه نگرش کلی سازمان‌ها نسبت به فرایند گزینش و تأمین نیرو ارتباط دادن نیرویابی با بهره‌وری سازمانی و در نتیجه ارتقاء اثربخشی و کارایی سازمانی، ساختار سازمان‌ها در جهت شناسایی و جذب بهترین نیرو، دچار تحول گردیده است (حسینیان و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۵۸).

رویکردهای تأمین و به‌کارگیری نیروهای وظیفه در نیروهای مسلح

در سال‌های اخیر رویکرد نیروهای مسلح به سربازان تغییر پیدا کرده است. سیاست‌های کلان ستاد کل برای تأمین نیروی وظیفه متخصص با کارایی و بهره‌دهی بیشتر است؛ در این راستا رویکردهای جدید ستاد کل نیروهای مسلح برای شیوه جذب و تربیت کارکنان وظیفه، رویکرد عمل‌گرایانه است. در رویکردهای جدید تلاش می‌شود، ضمن ارتقاء شأن، مقام و منزلت سربازان به ارتقاء روحیه و رفاه آن‌ها بیش از پیش توجه شده و با آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای نسبت به تخصص‌گرایی کارکنان اقدام شود (پناهی، ۱۳۹۷: ۸۱).

الف) رویکرد خوشایندسازی خدمت سربازی

رویکرد «خوشایندسازی خدمت سربازی» در راستای ارتقای بهره‌وری سربازان تدوین شده است؛ از آنجایی که در گذشته رویکرد نیروهای مسلح، تنها استفاده حداکثری از توان سربازان در عرصه نظم و امنیت بوده، در سال‌های اخیر با تغییر روش‌ها، تلاش می‌شود تا ضمن استفاده بهینه از توان و استعداد جوان سرباز، سربازان به‌عنوان افراد توانمندی در کوران خدمت سربازی پرورش یابند. از مزیت‌های این طرح برای کشور و جامعه اسلامی تزریق نیروی کاری متخصص در حوزه‌های مختلف مهارتی است؛ یعنی نیروی وظیفه متخصص بعد از ترخیص شدن علاوه بر اینکه عضو سرباز برای جامعه نخواهد بود، می‌تواند با کارآفرینی بیشتر باعث رونق کسب و کار در سطح جامعه باشند.

امروزه تغییر رویکردهای اخیر ستاد در بیشتر یگان‌ها عملیاتی شده است. با اقدامات صورت گرفته در زمینه بهبود شرایط محیطی و رفاهی سربازان و همچنین تغییر رفتارها و برخوردهای فرماندهان، منزلت و شأن سرباز در نظام جمهوری اسلامی ایران حفظ شده و گام‌های مؤثری در مسیر پیشگیری از وقوع جرم در میان سربازان برداشته می‌شود (زاده‌کمند، ۱۳۹۵).

ب) رویکرد تخصص‌گرایی

در رویکرد «تخصص‌گرایی» در جذب سربازان که اخیراً قانون و دستورالعمل آن در ستاد کل به تصویب رسیده است؛ تلاش بر این است که با توجه به ظرفیت‌های نیروهای

مسلح و در حد امکان، سربازان متناسب با تخصص و مهارتشان به‌کارگیری شوند؛ همچنین توسعه بخش‌های مختلف نیروهای مسلح موجب شده تا سربازان نخبه و محقق در پژوهشکده‌های نیروهای مسلح نیز جذب شوند (شهبازی و دهقانی، ۱۳۹۴: ۲۷).

ج) رویکرد مهارت‌افزایی

در سال ۱۳۹۶ با تشکیل قرارگاه مهارت‌آموزی و آغاز به کار شورای عالی سیاست‌گذاری مهارت‌آموزی کارکنان وظیفه در ستاد کل نیروهای مسلح، برنامه‌ریزی‌های لازم برای تحقق و اجرایی شدن این امر مهم صورت گرفته است؛ این رویکرد تلاش می‌شود سه محور توسعه مهارت، افزایش نشاط سرباز و ایجاد جذابیت سربازی در بین خانواده‌ها را در نیروهای مسلح نهادینه نماید؛ لذا در این رویکرد با تلقی سرباز به‌عنوان بخشی از سرمایه ملی و هویتی کشور، بهره‌گیری فعال از توانایی‌ها و تخصص‌های داوطلبان در طی خدمت، ارزش یافتن تخصص و کارآمدی در دوره سربازی، امکان ارتقای عزت نفس و منزلت اجتماعی سربازان خواهد شد؛ بر این اساس مقرر شده است اقدامات سه‌گانه در دستور کار نیروهای مسلح قرار گیرد (بولحسینی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۴):

۱. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تعدادی از کارکنان وظیفه کماکان استمرار یابد؛
 ۲. بسترهای لازم از قبیل هماهنگی‌ها، امضای تفاهم‌نامه‌ها، برگزاری همایش‌ها، تجهیز کارگاه‌ها و... برای ایجاد تحول و جهش در تعداد کارکنان وظیفه تحت آموزش فراهم گردد؛

۳. برای کارکنان وظیفه‌ای که قبل از اعزام دارای یک تخصص فنی خاص بوده‌اند و یا در مدت خدمت سربازی با به‌کارگیری تخصصی در نیروهای مسلح عملاً مهارت لازم را در فعالیت مربوط کسب کرده‌اند و در عین حال فاقد گواهینامه تخصصی می‌باشند، گواهی‌نامه رسمی صادر شود؛

روش پیاده‌سازی این رویکرد به این صورت است که در نظر است با هماهنگی سازمان فنی و حرفه‌ای؛ این افراد ضمن ثبت‌نام در سامانه سازمان فنی و حرفه‌ای، مورد ارزیابی قرار گرفته و سپس از آن‌ها آزمون گرفته شود، افزود: چنانچه افراد در آزمون

پذیرفته شوند به آن‌ها گواهینامه رسمی مهارت سازمان فنی و حرفه‌ای اعطا خواهد شد؛ در غیر این صورت با آموزش مختصر و رفع نواقص، برای آزمون بعدی آماده می‌شوند.

(د) رویکرد تکریم مقام سرباز

سیاست کلی ستاد کل نیروهای مسلح بر ارتقاء روحیه و انگیزه در حین خدمت سربازی است؛ در این راستا چون جوانان سرباز در عرصه‌های مختلف امنیتی و دفاعی، سازندگی، نظم و امنیت نقش به‌سزایی ایفا می‌کنند؛ لذا در همین راستا تجلیل از خدمات سربازان منتج به ارتقاء انگیزه و منزلت سرباز خواهد شد؛ از سویی در آموزه‌های دینی ما در خصوص سرباز تعابیر زیبایی وجود دارد؛ برای مثال سربازان زینت حاکمیت و اولیای خاص الهی هستند. سربازان جندالله، غالب و عزیز هستند. همسویی این رویکرد با نظام معنایی و گفتمان انقلاب اسلامی، بروز و ظهور کرامت انسانی و عزت نفس و شخصیت سربازان، زمینه‌سازی برای افزایش نرخ بهره‌وری خدمت سربازی در کشور است. در تشریح اهمیت این رویکرد همین بس که باید دانست بزرگ‌ترین فلاسفه، نخبگان، سیاستمداران، اطبا و کارمندان، همگی از مسیر سربازی عبور می‌کنند؛ یعنی آینده و شکوفایی کشور همگی در گرو ابعاد شخصیتی همین جوانانی است که امروز به‌عنوان سرباز در نیروهای مسلح ساخته می‌شوند.

بنیان‌های جذب و تأمین نیروی وظیفه در ج.ا.ایران و سایر کشورها

شاخص‌های جذب و تأمین نیروی وظیفه در ج.ا.ایران با سایر کشورها بر اساس بنیان‌های تعریف‌شده مذهبی، ملی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، هویتی، اخلاقی، علمی و خانوادگی هم‌پوشانی و افتراق‌های به شرح جدول ۲ دارد.

جدول ۲: مقایسه بنیان‌های جذب و تأمین نیروی وظیفه در نیروهای ج.ا.ایران با سایر کشورهای دنیا

بنیان‌ها	معیارها	جذب نیروی وظیفه در نیروهای مسلح کشور	جذب نیروی وظیفه در سایر کشورها
بنیان‌های عقلانی	عدم تعریف بنیان‌های عقلانی در مرحله جذب و تأمین به علت ماهیت اجباری بودن خدمت وظیفه، لیکن در مرحله به‌کارگیری بنیان‌هایی در چارچوب تعیین صلاحیت مکتبی و امنیتی تعریف شده است.	تعریف بنیان‌ها در کشورهایی که فاقد خدمت سربازی اجباری هستند.	
بنیان‌های رفتاری و شخصیتی	تعریف بنیان‌های شخصیتی بر مبنای تعهدات اخلاقی و رفتاری و با محوریت منشور شرافت سربازی منبث از ارزش‌های ملی و دینی	محور بودن ارزش‌های ملی در تبیین شاخص‌های رفتاری سربازان	
بنیان‌های اجتماعی	همه گروه‌های اجتماعی با محوریت جامعه‌پذیری، هنجارگرایی، وطن دوستی	همه گروه‌های اجتماعی	
بنیان‌های علمی	به‌کارگیری همه نوع تخصص‌های علمی	انحصارطلبی علمی بر مبنای نیاز به تخصص‌های علمی خاص	
بنیان هویتی	هویت ملی، هویت دینی و انقلابی	هویت فراملی - هویت فردی	
بنیان مذهبی	عدم قیود بر التزامات مذهبی	عدم قیود بر التزامات مذهبی	
بنیان مادی و اقتصادی	عدم تعریف بنیان‌های اقتصادی	ارجحیت دید مادی‌گرایی	
بنیان‌های اخلاقی	مقید بودن بر اخلاق فردی و اجتماعی منطبق با ارزش‌های دینی و اسلامی	نبودن در قید و بندهای اخلاقی تعریف‌شده	
بنیان‌های خانوادگی	لحاظ نبودن بنیان‌های خانوادگی	لحاظ نبودن بنیان‌های خانوادگی	

ابعاد مدیریتی تأمین نیروی وظیفه در سطح نیروهای مسلح بر مبنای گفتمان مقام

معظم رهبری (مدظله‌العالی)

تأمین نیروی وظیفه در نیروهای مسلح بر مبنای هدف‌گذاری‌های کلان، دکترین نظامی و امنیتی و سیاست‌های داخلی و بین‌المللی صورت می‌گیرد. در تبیین راهبردهای جذب

نیرو لازم است از مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین فلسفی سازگار و منطبق با فرهنگ اسلامی و ایرانی استفاده کرد؛ یکی از اصلی‌ترین منابع برای استخراج مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین آرایه‌الگوی راهبردی برای تأمین نیروی وظیفه، گفتمان، منویات، فرمایشات، تدابیر مقام معظم رهبری^(مدظله العالی) در مورد شاخص‌ها و ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اعتقادی، شخصیتی، علمی، دینی و مذهبی، تربیتی، آموزشی، نظامی، سیاسی و راهبردی سرباز و سازمان‌دهی سربازان مورد تأکید قرار داده شده‌اند.

جدول ۳: تشریح ابعاد مدیریتی تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه در نیروهای مسلح بر مبنای گفتمان

ولایت فقیه

ابعاد مدیریتی	تعریف نظری	تعریف عملیاتی	معیارهای تشخیص
هدف	وضعیتی است که می‌خواهیم در آینده داشته باشیم. هدف‌گذاری اشاره دارد به تعیین وضعیت مطلوب و مورد انتظار در زمان مورد انتظار (وانگ و همکاران، ۲۰۱۷).	مجموعه مقاصد و منظورهایی که در جریان برنامه‌ریزی و برای تحقق مأموریت، پیش‌بینی گردیده و عملیات اجرایی برنامه در جهت نیل به آن مقاصد تنظیم می‌گردد.	- نشان دهنده مقصد - در راستای تحقق مأموریت‌ها - نتیجه مورد انتظار از برنامه‌ها
دکترین	مجموعه‌ای از اصول و قواعد کلی و نسبتاً پایدار که هادی و راهنمای یک فرد، سازمان یا جامعه در اتخاذ سیاست‌ها، اهداف و راهبردها و انجام برنامه‌ها، رفتارها و اقدامات است (ذوالقدر، ۱۳۸۷: ۸).	اصول، قواعد، نظریه‌ها و اندیشه‌هایی منبعث از گفتمان ولایت فقیه که به‌عنوان یک چتر هماهنگ‌کننده، همسوکننده و هم-افزاکننده تصمیمات و اقدامات، در تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه	- اصول کلی هماهنگ‌کننده - قواعد کلی هماهنگ‌کننده - مباحث جهت‌دهنده به تصمیمات
سیاست	ابزاری است که بدان وسیله می‌توان به هدف‌های سالیانه دست یافت. مقصود از سیاست، رهنمودها، مقررات و رویه‌هایی است که سازمان برای دستیابی به هدف‌های اعلان‌شده رعایت می‌کند (رضائیان، ۱۳۸۷: ۴۰).	مجموعه بایدها و نبایدها، اولویت‌ها و توصیه‌هایی لازم برای رسیدن به اهداف راهبردی در تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه	- بایدها و نبایدهای کلان - اولویت‌های رسیدن به اهداف - توصیه‌هایی برای رسیدن به اهداف

الگوی پارادایمی

الگوی پارادایمی تحقیق نشان‌دهنده جریان فرایندها و فعالیت‌هایی است که در بستر مطالعه اتفاق افتاده است؛ این الگو یکی از ارکان اصلی روش گراند تئوری (نظریه داده‌بنیاد) است که در روش استراوس و کوربین^۲ مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ این مدل از پنج قسمت شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، استراتژی‌ها و پیامدها تشکیل شده است (حیبی، ۱۳۹۸)، در مرکز الگو نیز پدیده مرکزی قرار می‌گیرد که فعالیت‌ها حول آن شکل می‌گیرد. جریان فرایندها و فعالیت‌ها در بستر این تحقیق حول محور تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه است که در خروجی کار در قالب الگوی پارادایمی نمایش داده می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی-توسعه‌ای و در آن از روش پژوهش زمینه‌ای استفاده شده است؛ از نظر نوع جزء پژوهش‌های کیفی است. تحلیل کیفی بر مبنای تحلیل محتوا در فرمایشات و تدابیر، روش تحلیل محتوا در آراء و اندیشه‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بوده در نهایت با ترکیب همزمان تمامی مؤلفه‌های و داده‌های حاصله از طریق روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، الگوی پارادایمی ارائه شده است. روش گردآوری اطلاعات با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و سایت‌های معتبر و نرم‌افزار حدیث ولایت بوده است.

جامعه آماری این پژوهش مدیران و مسئولین امور کارکنان وظیفه در وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی با حداقل ۲۰ سال سابقه کار و مدیریت در حوزه نیروی وظیفه در شهر تهران است. جامعه آماری حدود ۲۴۳ نفر برآورد گردید. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان تعداد ۱۴۸ نفر محاسبه گردید. جامعه خبرگی برای سنجش روایی

^۱ Grounded-theory

^۲ A Strauss, J Corbin

پرسشنامه از روش نمونه‌گیری تمام‌شمار و به‌صورت هدفمند - به جهت استفاده از روش نظریه‌مبنایی - به تعداد ۲۰ نفر از متخصصین و خبرگان حوزه تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه در نیروهای مسلح صورت پذیرفت.

برای ارزیابی روایی محتوا و اطمینان از مهم‌ترین و صحیح‌ترین محتوا (انطباق مقوله‌ها)، نسبت روایی محتوا (CVR) مقوله‌های گزینش شده محاسبه گردید؛ برای تعیین روایی محتوایی مفاهیم پرسشنامه‌ای تنظیم و به تعداد ۲۰ نفر از جامعه خبرگی (متخصصان، کارشناسان و اساتید) حوزه تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه ارسال گردید. از جامعه خبرگی درخواست شد که در خصوص ۴۱ مقوله پرسشنامه شاخص‌های نگرش الگوی پارادایمی به صورت «انطباق دارد» و «انطباق ندارد» پاسخ دهند. برای کمی‌سازی آرای اعضای پانل ارزیاب (جامعه خبرگی) ابتدا پاسخ‌ها بر اساس محاسبه فراوانی اعضایی که به گزینه «انطباق دارد» تعلق گرفته بود در نرم‌افزار SPSS21 استخراج و در ادامه با استفاده از رابطه (۱)، CVR محاسبه و با جدول لاوشی انطباق داده شد. با توجه به تعداد اعضای پانل ارزیاب (متخصصان و خبرگان) اعداد بالاتر از ۰/۴۷ مورد قبول واقع شد.

$$\text{CVR} = \frac{N_e - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}} \rightarrow \text{رابطه (۱)}$$

N_e = تعدادی از اعضای پانل ارزیاب است که در آن زیرشاخص، گویه «انطباق دارد» را انتخاب نموده باشند.

N = تعداد کل اعضای گروه ارزیاب

مقادیری که به CVR اختصاص می‌یابد عبارتست از:

معیارهای زیر در پذیرش یا رد سؤالات پرسشنامه به کار رفته است:

۱. پذیرش بی‌قید و شرط مقوله، در صورتی که مقدار CVR آن مساوی یا بیشتر از ۰/۷۲ باشد.

۲. پذیرش مقوله در صورتی که مقدار CVR آن بین صفر و ۰/۴۷ باشد و میانگین عددی قضاوت‌ها مساوی یا بیش از ۱/۵ شود؛ این مقدار CVR نشان می‌دهد که بیشتر از نیمی از

۱) Contain Validity Ratio(CVR)

۲) Lawshe

افراد اعضای پانل ارزیاب (جامعه خبرگی) گزینه «انطباق دارد» را انتخاب کرده‌اند؛ لذا در این حالت میانگین قضاوت‌ها به گزینه «انطباق دارد» نزدیک‌تر است.

۳- رد مقوله در صورتی که مقدار CVR آن کمتر از صفر شود و میانگین عددی قضاوت‌ها کمتر از ۱/۵ شود. CVR کمتر از ۱/۵ بدان معناست که کمتر از نیمی از افراد گزینه «انطباق ندارد» را انتخاب کرده‌اند و میانگین عددی قضاوت‌ها به گزینه انطباق ندارد نزدیک‌تر است (حسن‌زاده‌رنگی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۳). در این تحقیق CVR تمامی ۴۱ مقوله مورد محاسبه و ارزیابی قرار گرفت.

برای سنجش پایایی پرسشنامه، ۴۱ مقوله‌ای که داده‌های پرسشنامه‌ای CVR آن نهایی شده بود، در نرم‌افزار SPSS19 با روش آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت که حاصل آن ۰/۹۸ بود. از آنجایی که ۰/۹۸ به صورت معناداری از ۰/۷ بزرگ‌تر است، نشانگر آن است که پرسشنامه دارای سازگاری درونی بسیار قوی است.

جدول ۴: پایایی پرسشنامه در محیط نرم‌افزار SPSS19

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	۲۰	۱۰۰.۰
	Excluded ^a	۰	.۰
	Total	۲۰	۱۰۰.۰

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.۹۸۲	۴۱

یافته‌های پژوهش

تحلیل محتوای سرباز در منظومه فکری مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

به جرأت می‌توان گفت متفاوت‌ترین دیدگاه نسبت به مقام سرباز دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است. ایشان در فرمایش‌ها و تعابیر خود از سرباز، او را نمادی از ایشار،

فداکاری، گذشت، جان برکفی، پا در رکابی، صفا و صمیمیت، دلسوزی، خلوص نیت، خدمتگزاری، وفای به عهد، رادمردی، مدافع انقلاب، اسلام و کشور، آزادگی، سرافرازی و سربلندی و... می‌دانند؛ ایشان بارها خود و تمام خدمتگزاران انقلاب اسلامی را سرباز اسلام قلمداد کرده و همواره در دعاهای پایان بیانات‌شان از درگاه خداوند منان تقاضا می‌کند او را سرباز راستین درگاهش قرار بدهد. از منظر ایشان نقش سربازان در احیاء و حفظ اهتزاز پرچم اسلام ناب محمدی تعیین کننده و سرنوشت‌ساز قلمداد می‌شود. نقش عناصر وظیفه و سربازان در دوران دفاع مقدس در دفاع از مرزها، استقلال و تمامیت ارضی کشور را بی‌همتا تعبیر نموده و پاسداشت مقام شامخ سرباز را به فرماندهان و سران و مسئولان نظام ج.ا.ایران متذکر می‌شوند. مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در تبیین شاخص‌های اخلاقی، معنوی، انسانی، رفتاری، شخصیتی، سیاسی، نظامی و امنیتی سربازان مقوله‌های بسیار کلیدی و حساسی را در حوزه مدیریت بهینه این سرمایه انسانی و ملی کشور از سوی سازمان‌ها، دستگاه‌های کشوری و ارگان‌های لشکری (نظامی و امنیتی) گوشزد می‌نمایند؛ با دسته‌بندی و تحلیل محتوای فرمایش‌ها و بیانات ایشان می‌توان به یک الگوی راهبردی در تأمین و مدیریت بهینه نیروی انسانی وظیفه‌نایل شد.

با جستجو واژگان کلیدی سرباز، سربازان، سربازی، خدمت وظیفه در نرم‌افزار «حدیث ولایت» بیانات، مکتوبات و تدابیر مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در حوزه خدمت نظام وظیفه انتخاب شد. در ادامه فراوانی و نسبت (درصد) فراوانی واژگان و مفاهیم کلیدی که مرتبط با جذب، سازمان‌دهی، تربیت، آموزش، اعتقادات، ارزش‌ها، ویژگی‌های شخصیتی، شاخص‌های رفتاری و... مورد محاسبه قرار گرفت. واژه‌های سرباز، سربازان، سرباز انقلاب، سرباز اسلام با فراوانی‌های ۸۱، ۳۸، ۱۶ و ۱۴ از پراستفاده‌ترین واژگان در فرمایشات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) به صورت مستقیم در مورد به مقام سرباز و خدمت مقدس سربازی است.

تحلیل کیفی

برای تحلیل کیفی فرمایش‌ها و مکتوبات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد و نرم‌افزار Maxqda10 استفاده شد. ابتدا بخشی از متونی مکتوب که در آن سربازان مورد خطاب قرار گرفته بودند، گزینش شد. بعد از دسته‌بندی نسبت به مطالعه دقیق متون و مشخص نمودن گزاره‌ها و استخراج کدها (مفاهیم) اقدام شد. در نهایت با پایان کدگذاری داده‌ها، مفاهیم استخراج شده در ذیل مقوله‌های تعیین شده دسته‌بندی شدند. در پایان، نتیجه کار به صورت جدول تحلیل کیفی که محتوی گزاره‌ها، مفاهیم، مقوله‌ها، مأخذ و مضامین (راهبرد) تهیه و تنظیم گردید.

جدول ۵: مفاهیم، مقوله‌های مورد تأکید مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در تأمین نیروی انسانی وظیفه و به‌کارگیری آن‌ها در سطح نیروهای مسلح

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۱	در جمهوری اسلامی ایران، نیروهای مسلح، عظمت و ابهت خود را فقط به قدرت سلاح نشان نمی‌دهند؛ بلکه در کنار آن، اقتدار معنوی آن‌ها وابسته به نیروی ایمانی آن‌هاست. برای خدا، برای انسانیت، برای گسترش توحید و برای دفاع از ارزش‌های اصیل است که سرباز ایرانی و نظامی ایرانی و جوان مسلح ایرانی اسلامی، در این کسوت در می‌آید و خود را آماده نگاه می‌دارد!	حفظ آمادگی در سطح بالا	سازماندهی بهینه سربازان	سیاست
R۲	بقیه افرادی که در آنجا هستند چه برادران بسیج، چه سربازان وظیفه‌ای که با شما کار می‌کنند شما آن‌ها را شکل می‌دهید، سازماندهی می‌کنید و از آن‌ها کار می‌کشید!	لزوم سازمان‌دهی بهینه		

۱. بیانات در مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی (ع) (۱۳۸۷ / ۰۷ / ۲۸)

۲. بیانات در دیدار با فرمانده کل، نماینده ولی فقیه، فرمانده نیروی زمینی سپاه (۱۳۷۰ / ۰۲ / ۲۱)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۳	عامل اول، دانش نظامی و قوت فرماندهی و هوشیاری و استعداد جوانان مؤمن ما بود.... عامل دوم که از عامل اول مهم‌تر است، نیروی ایمان و شجاعت ناشی از قوت ایمان رزمندگان و مردم و جوانان بود؛ یعنی عشق ایمانی نه عشق حیوانی، نه عشق مادی، نه عشق به چیزهای خرد و حقیر عشق به ارزش‌ها؛ عشق به آرمان‌های الهی و اسلامی ^۱ .	کسب دانش نظامی	بهبودسازی آموزش‌ها و تعلیم نظامی	دکترین
R۴	همهٔ احاد ملت - مخصوصاً نیروهای مسلح - باید بدانند که آمادگی و هوشیاری برای دفاع، تمام نشدنی است و در این مجموعهٔ عظیم ملت و سربازان و مدافعان انقلاب، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارد ^۲ .	کسب آمادگی برای دفاع		
R۵	الآن الحمدلله خیلی از فرماندهان ما مردمی‌اند؛ منتها منش، منش فرماندهی است. می‌رود با سرباز و درجه‌دار و افسرش تماس می‌گیرد، دست هم می‌دهد. او باید سلام دهد، این باید جواب دهد؛ این باید امر کند، او باید گوش به فرمان باشد ^۳ .	اطاعت‌پذیری از فرماندهان	نظم گرایی	سیاست
R۶	هر وقت خود فرمانده - فرمانده گردان، فرمانده گروهان، فرمانده تیپ - در وسط میدان در نقطه حساس حضور داشت، یعنی خود او اگر چنانچه می‌جنگید، تأثیر فوق‌العاده‌ای در سربازان هم داشت ^۴ .	وحدت فرماندهی		
R۷	جانبازی، فداکاری و آمادگی برای دادن جان، این‌هاست که پوشیدن لباس مقدس رزمندگی و نظامی را برای هر انسانی دارای افتخاری بزرگ می‌کند؛ این را قدر بدانید، به آن ببالید ^۵ .	حفظ شأن لباس سربازی	فلسفه خدمت، سربازی در	دکترین

۱. بیانات در دیدار فرماندهان و رزمندگان عملیات بیت‌المقدس به مناسبت سالروز آزادی خرمشهر (۱۳۷۸ / ۰۳ / ۰۳)

۲. بیانات در مراسم ششمین دورهٔ فرماندهی و ستاد دانشگاه امام حسین (ع) (۱۳۶۸ / ۰۸ / ۲۹)

۳. بیانات در دیدار مسئولان عقیدتی سیاسی ناجا (۱۳۸۳ / ۱۰ / ۲۳)

۴. بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها (۱۳۹۴ / ۰۴ / ۱۳)

۵. بیانات در مراسم مشترک نیروهای مسلح کرمانشاه (۱۳۹۰ / ۰۷ / ۲۱)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۸	اشتباه است اگر کسی خیال کند اسم جنگ و شلمچه و ایشار و سرباز و سپاهی و سردار را نیاورید؛ مبادا وضعی که می‌خواهیم در جامعه به وجود آید، به هم بخورد! نه؛ این خطاست. وضع مطلوب، وضع خوب، بنای شامخ، پرچم عزت، دولت مقتدر، ملت سربلند و راه روشن، آن وقتی خواهد شد که مفهوم «جهاد» در حالی که در انسان‌های پاک و والا و پیراسته تجسد پیدا کرده است، در جامعه‌ای نیز وجود داشته باشد و در جامعه ما وجود دارد!	نمادی از اقتدار، عزت و سربلندی		
R۹	من به نوبه خود، به‌عنوان یک طلبه و خدمتگزار کوچک شما و شاگرد کوچک امام و سرباز کوچک انقلاب و اسلام عرض می‌کنم که ما در راه اسلام و زندگی و حیات طیبه اسلامی برای شما و جامعه اسلامی در دنیا، از هیچ کوششی فروگذار نمی‌کنیم و هیچ عاملی هم به فضل پروردگار نخواهد توانست ما را از این صراط مستقیم و خط روشن منحرف کند. ^۲	نمادی از تلاش و مجاهدت		
R۱۰	دانشجوی بسیجی، پیکار فرهنگی و فکری و عقلانی را نیز مانند حضور در میدان‌های جنگ، با تکیه بر هوشمندی و تلاش و توکل به پیش می‌برد و خود را در همه حال، سرباز اسلام و انقلاب و فرزند خمینی کبیر می‌شمرد. ^۳	الگوی کارکردی برای بسیجیان	الگوی سرباز اسلامی و انقلابی	دگرگون
R۱۱	در همه این مراکز هم ما الگو داریم؛ الگوهای برجسته‌ای داریم که این‌ها نشان دادند که برجسته‌اند، بزرگند. در جنگ سرداران بزرگی داشتیم، شخصیت‌های برجسته؛ حالا بعضی‌ها نخبه علمی بودند، آمدند در جنگ شدند سرباز و فعال و تفنگ‌به‌دست؛ مثل شهید چمران. ^۴	الگو بودن سرباز		

۱. بیانات در مراسم صبحگاه لشکر سیدالشهداء^(ع) (۱۳۷۷/۰۷/۲۶)

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران (۱۳۶۸/۱۱/۲۰)

۳. مکتوبات پیام به پنجمین گردهمایی بسیج دانشجویی (۱۳۷۷/۰۷/۱۴)

۴. بیانات در دیدار اعضای مجمع عالی بسیج مستضعفین به مناسبت هفته بسیج (۱۳۹۳/۰۹/۰۶)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۱۲	باید بیدار و هشیار باشیم؛ باید همواره خود را در جبهه کارزار حس کنیم. هر جا هستید، در مدرسه در دانشگاه در بازار در حوزه علمیه در مسؤولیت‌های دولتی، در شهر در روستا- باید احساس یک سرباز و یک بسیجی را داشته باشید!	الگوی خدمتگزاری		
R۱۳	هیچ چیز شایسته‌تر و لازم‌تر از این نیست که ما از فداکاران دوران جنگ و سربازان جان بر کف اسلام و کسانی که جان خود را در وسط معرکه حق و باطل به گروگان گذاشتند تا آبروی اسلام و آبروی این ملت و حیثیت جهاد در راه خدا را حفظ کنند، تجلیل کنیم و آن‌ها را بزرگ بداریم. ^۲	تجلیل از سربازان	طرح‌های تکریم مقام سرباز	دکترین
R۱۴	همه از ملت و سرداران و سربازان و مسئولانی که در مقابل زورگویی‌ها مقاومت کرده‌اند- حتی اگر به قیمت جان آن‌ها تمام شده باشد- مدح و ستایش کرده‌اند. ^۳	ستایش از سربازان		
R۱۵	مبادا کسانی تصور کنند که دوره سخن گفتن از شهدا و سربازان فداکار و زحمت‌کشان میدان نبرد، سپری شده است! این دوره، هیچ‌وقت سپری نمی‌شود. ^۴	پاسداشت یاد و خاطره سربازان		
R۱۶	سرباز این مرزوبوم، باید به اسلام پایبند باشد و از بن دندان و از اعماق دل، به آن معتقد و عامل باشد. ^۵	متعهد و عامل بودن به اسلام	تعهد به اسلام و ملت	دکترین
R۱۷	به شما جوانان عزیز، حضور در مجموعه پرافتخار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران را تبریک عرض می‌کنم؛ این لباس، لباس افتخار است؛ زیرا شما با وجود خود، با خدمت خود، با خصلتهای برجسته انسانی یک سرباز اسلام، مایه دلگرمی ملت خودتان و کشور خودتان و سرزمین مقدس و خدائی خودتان هستید. ^۶	مایه دلگرمی ملت و کشور		

۱. بیانات در دیدار جمعی از خانواده‌های شهدای قم (۱۳۷۰ / ۱۱ / ۳۰)

۲. بیانات در دیدار با جمعی از مسئولان ستاد فرماندهی کل قوا، ستاد مشترک و نیروی هوایی آجا (۱۳۷۰ / ۰۷ / ۰۳)

۳. بیانات در دانشگاه افسری (۱۳۸۱ / ۰۸ / ۰۷)

۴. بیانات در جمع خانواده‌های شهدا و جانبازان (۱۳۷۲ / ۰۵ / ۰۵)

۵. بیانات در مراسم فارغ‌التحصیلی دانشجویان دانشگاه نیروی دریایی نوشهر (۱۳۶۹ / ۰۲ / ۲۲)

۶. بیانات مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی (ع) (۱۳۸۷ / ۰۷ / ۲۸)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقاله	مضمون
R۱۸	عامل دوم که از عامل اول مهم‌تر است، نیروی ایمان و شجاعت ناشی از قوت ایمان رزمندگان و مردم و جوانان بود؛ یعنی عشق ایمانی نه عشق حیوانی، نه عشق مادی، نه عشق به چیزهای خرد و حقیر عشق به ارزش‌ها؛ عشق به آرمان‌های الهی و اسلامی؛ همان چیزی که کشته شدن در راه خدا را برای کسی که چنین عشقی را دارد، شیرین می‌کند؛ نه اینکه آسان می‌کند، شیرین می‌کند!	عشق به آرمان‌های الهی	بیین از ارزش‌های اسلامی و دینی	دین
R۱۹	عشایری هم که در مناطق غیرمرزی و نزدیک به مرکز کشور ساکن هستند، از نظر حفظ امنیت عمومی کشور، نقش مهمی را بر عهده دارند. شما هرجا باشید، سرباز اسلام هستید.. امروز وظیفه انسانی تک‌تک عشایر مؤمن کشور، دفاع از انقلاب و نظام جمهوری اسلامی است، که باید با قوت انجام گیرد. ^۲	سرباز انقلاب و اسلام		
R۲۰	نیروی انتظامی یا یک مجموعه غیرنظامی، عده‌ای که مؤمن، پرهیزکار، مقید به امانت، پاک‌دامن و معتقد به انقلابند و خود را سرباز و مدافع ارزش‌های انقلابی و معنوی می‌دانند، احساس کردند که در این مجموعه، غریب و تنها هستند، باید کشف کنید که بر فضای داخلی این مجموعه، ارزش‌های اسلامی حاکم نیست. ^۳	مدافع ارزش‌های انقلاب		
R۲۱	اسلام به شما نیاز دارد. شما فرزند اسلامید؛ باید سرباز اسلام باشید و در راه اسلام جهاد کنید. ^۴	جهاد در راه اسلام	سرباز مجاهد	هدف
R۲۲	باید خود را به‌عنوان یک سرباز، به‌عنوان انسانی که حاضر است برای آن‌چنان شرائطی مجاهدت کند، آماده کنیم. ^۵	مجاهد بودن		

۱. بیانات در دیدار فرماندهان و رزمندگان عملیات بیت‌المقدس به مناسبت سالروز آزادی خرمشهر (۱۳۷۸ / ۰۳ / ۰۳)

۲. بیانات در مراسم بیعت نمایندگان عشایر سراسر کشور (۱۳۶۸ / ۰۴ / ۰۹)

۳. بیانات در دیدار فرماندهان «نیروی انتظامی» به مناسبت «هفته‌ی نیروی انتظامی» (۱۳۷۴ / ۰۴ / ۲۱)

۴. بیانات در دیدار با فرزندان ممتاز شاهد و معلمان مدارس شاهد (۱۳۷۰ / ۰۶ / ۱۳)

۵. بیانات دیدار اقشار مردم (۱۳۸۷ / ۰۵ / ۲۷)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۲۳	در امیر المؤمنین ^(ع) چه خصوصیات معنوی، مثل علم، تقوا، زهد، حلم و صبر آن حضرت - که خصال نفسانی اوست - چه خصوصیات رفتاری ایشان، در مقام یک پدر، یک شوهر، یک شهروند، یک سرباز، یک فرمانده، یک حاکم و خصوصیات او در برخورد با مردم، در مقام انسان متواضع، یک عادل، یک تدبیرکننده کارهای مردم و یک قاضی ^۱ !	مکتب سربازی علی وار	تئوتیک معارف معنوی	تدبیرت
R۲۴	شما بدانید که مال ملتید و ملت مال شماست. شما مال اسلام هستید و اسلام مال شماست. امروز نیروهای مسلح، این افتخار را دارند که سرباز امام زمانند. شما سرباز امام زمانید ^۲ .	سرباز امام زمان		
R۲۵	فروق است بین آن سرباز فداکاری که به میدان نبرد می‌رود؛ مردم نام او شعار می‌دهند و از او تمجید می‌کنند؛ میدان اطراف او را انسان‌های پرشوری مثل خود او گرفته‌اند؛ می‌دانند که اگر مجروح یا شهید شود، مردم با او چگونه با شور برخورد خواهند کرد و آن انسانی که در چنان غربتی، در چنان ظلمتی، تنها، بدون یاور، بدون هیچ‌گونه امید کمکی از طرف مردم، با وسعت تبلیغات دشمن، می‌ایستد و مبارزه می‌کند و آماده کشته شدن در راه خدا می‌شود ^۳ .	شهادت‌طلبی	ب: خورداری از روحیه سلحشوری	هدف
R۲۶	یک ملت با داشتن مردان و جوانان مسلح و سربازان شجاع که دل‌های آن‌ها با نور ایمان روشن است و اراده‌های آن‌ها با قدرت و صلابت ایمان مستحکم است، دارای اقتداری است که نظیر آن را در سراسر جهان - بلکه در سراسر تاریخ - کمتر می‌توان پیدا کرد. امروز شما در چنین کسوتی قرار دارید ^۴ .	شجاعت		

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه (۲۰/ ۱۱/ ۱۳۷۴)

۲. بیانات در دیدار فرماندهان ارتش جمهوری اسلامی ایران (۳۰/ ۰۱/ ۱۳۷۴)

۳. بیانات در دیدار قشرهای مختلف مردم به مناسبت فرا رسیدن ماه محرم (۱۰/ ۰۴/ ۱۳۷۱)

۴. بیانات مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی^(ع) (۲۸/ ۰۷/ ۱۳۸۷)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۲۷	عزیزان من! آنچه من به شما می‌خواهم عرض کنم، این است: شما کسانی هستید که در این صحنه- که مورد اهتمام ماست- بایستی مثل یک سرباز در میدان جنگ انگیزه داشته باشید و کار کنید!	با انگیزه بودن در میدان نبرد		
R۲۸	امیرالمؤمنین در نهج‌البلاغه فرمود: «و من نام لم ینم عنه»؛ اگر شما در جبهه نبرد خوابتان برد، معنایش این نیست که سرباز خط مقابل هم خوابش برده؛ نه، او بیدار است؛ منتظر است شما خوابتان برد تا بر سر شما بتازد. در میدان نبرد، کارزار همیشه نظامی نیست؛ گاهی سیاسی است؛ گاهی هم فرهنگی است. دشمن سعی می‌کند رخنه ایجاد کند؛ چشم‌ها را باید باز نگه داریم؛ رخنه را ببینیم و مراقب باشیم رخنه توسعه پیدا نکند. ^۱	هوشیاری در برابر دشمن		
R۲۹	امریکا که به عراق حمله می‌کند، سرباز امریکایی نمی‌تواند ادعا کند که این کار را دارد برای عشق به وطن خود می‌کند؛ عراق به وطن او چه ربطی دارد؟! در خدمت اهداف دیگری است؛ اما اگر سرباز عراقی در داخل کشور خود، در مقابل این حمله و این هجوم نظامی و حضور نظامی ایستادگی کرد، معنای این ایستادگی، دفاع از وطن، دفاع از هویت ملی و دفاع از ارزش-هایی است که به آن پایبند است. ^۲	دفاع از وطن	تبعیت از ارزش‌های ملی	دین
R۳۰	به شما جوانان عزیز، حضور در مجموعه پرافتخار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران را تبریک عرض می‌کنم؛ این لباس، لباس افتخار است؛ زیرا شما با وجود خود، با خدمت خود، با خصلت‌های برجسته انسانی یک سرباز اسلام، مایه دلگرمی ملت خودتان و کشور خودتان و سرزمین مقدس و خدایی خودتان هستید. ^۳	مایه دلگرمی کشور		

۱. بیانات در دیدار با جوانان نخبه (۱۳۸۲/۱۱/۲۱)

۲. بیانات در دیدار خانواده‌های شهدای کرمان (۱۳۸۴/۰۲/۱۲)

۳. بیانات در دیدار جمعی از رزمندگان، ایثارگران و فرماندهان دوران دفاع مقدس (۱۳۸۵/۰۷/۲۹)

۴. بیانات مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی^(ع) (۱۳۸۷/۰۷/۲۸)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۳۱	یک ملت با داشتن مردان و جوانان مسلح و سربازان شجاع که دل‌های آن‌ها با نور ایمان روشن است و اراده‌های آن‌ها با قدرت و صلابت ایمان مستحکم است، دارای اقتداری است که نظیر آن را در سراسر جهان - بلکه در سراسر تاریخ - کمتر می‌توان پیدا کرد. امروز شما در چنین کسوتی قرار دارید!	روشن بودن دل با نور ایمان	تبعیت از ارزش‌های اسلامی و دینی	سیاست
R۳۲	عامل دوم که از عامل اول مهم‌تر است، نیروی ایمان و شجاعت ناشی از قوت ایمان رزمندگان و مردم و جوانان بود؛ یعنی عشق ایمانی نه عشق حیوانی، نه عشق مادی، نه عشق به چیزهای خُرد و حقیر عشق به ارزش‌ها؛ عشق به آرمان‌های الهی و اسلامی؛ همان چیزی که کشته شدن در راه خدا را برای کسی که چنین عشقی را دارد، شیرین می‌کند؛ نه اینکه آسان می‌کند، شیرین می‌کند. ^۲	برخورداری از نیروی ایمان		
R۳۳	اما عناصر خدمتگزار و سربازان مخلص و بدون نام و نشان جمهوری اسلامی، اطلاعات را کسب می‌کنند و می‌فهمند که چه کسی در کجاست و چه کار می‌کند. ^۳	مخلص بودن		
R۳۴	این جوری بود چمران. دنیا و مقام برایش مهم نبود؛ نان و نام برایش مهم نبود؛ به نام کی تمام بشود، برایش اهمیتی نداشت. باانصاف بود، بی‌رودریاستی بود، شجاع بود، سرسخت بود؛ در عین لطافت و رقت و نازک‌مزاجی شاعرانه و عارفانه، در مقام جنگ یک سرباز سخت‌کوش بود. ^۴	سخت‌کوشی	روچیه سخت‌کوشی و پشتکار	سیاست

۱. بیانات مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی (ع) (۱۳۸۷/۰۷/۲۸)

۲. بیانات در دیدار جمع کثیری از فرماندهان و رزمندگان عملیات بیت‌المقدس به مناسبت سالروز آزادی خرمشهر (۱۳۸۷/۳/۳)

۳. بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان به همراه اقشار مختلف مردم (۱۳۷۸/۰۴/۲۱)

۴. بیانات در دیدار اعضای بسیجی هیئت علمی دانشگاه‌ها (۱۳۸۹/۰۴/۰۲)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقاله	مضمون
R۳۵	برای اینکه مسئله، کاملاً محسوس شود و آن نگرانی که در ذهن بنده است، بیشتر واضح گردد که چرا گاهی اوقات به این مسئله، زیاد می‌پردازم یک جبهه جنگ را فرض بفرمایید که یک مجموعه سرباز، با فداکاری، با قدرت تصمیم، با اراده و با ایستادگی می‌جنگند؛ مثل جنگی که ما هشت سال در جبهه داشتیم. ^۱	با اراده بودن		
R۳۶	هم بعد از پیروزی انقلاب، به‌خصوص در دوران دفاع مقدس، مهندسین واقعاً آنجا سربازان از جان گذشته‌ای بودند که همه توانایی خود، نیروی خود، استعداد خود، هنر خود، نبوغ خود را به کار گرفتند که ما در جنگ این‌ها را دیدیم. ^۲	نبوغ و استعداد هدایت جنگ		
R۳۷	برای اینکه مسئله، کاملاً محسوس شود و آن نگرانی که در ذهن بنده است، بیشتر واضح گردد که چرا گاهی اوقات به این مسئله، زیاد می‌پردازم یک جبهه جنگ را فرض بفرمایید که یک مجموعه سرباز، با فداکاری، با قدرت تصمیم، با اراده و با ایستادگی می‌جنگند؛ مثل جنگی که ما هشت سال در جبهه داشتیم. ^۳	قدرت تصمیم‌گیری	ارتقاء نبوغ و خلاقیت	سیاست
R۳۸	شما وقتی که می‌خواهید تاکتیک طراحی کنید، نباید مرتکب آن اشتباه شوید. یا مثلاً تاکتیک درست بوده؛ اما فرمانده یا بی‌سیم‌چی یا توپچی یا قاصد و یا سرباز ساده، در جبهه خودی، فلان اشتباه را کرده‌اند. می‌فهمید که شما نباید آن اشتباه را تکرار کنید. تاریخ این‌گونه است. ^۴	دقت بالا در انجام مأموریت		
R۳۹	در کشور ما سربازان آرمان‌های بلند انسانی‌اند. نیروهای مسلح ما خود را آماده و مجهز می‌کنند تا دفاع کنند؛ نه تنها دفاع از سرزمین - که خود افتخار بزرگی است - بلکه دفاع از آرمان‌های انسانی؛ دفاع از شرف و کرامت انسانیت. ^۵	مدافع آرمان‌های انسانی	ارزش‌های والای انسانی	هدف

۱. بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۷۸ / ۰۹ / ۲۳)
۲. بیانات در دیدار اعضای ستاد بزرگداشت روز ملی مهندسی (۱۳۹۳ / ۱۱ / ۰۶)
۳. بیانات در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۷۸ / ۰۹ / ۲۳)
۴. بیانات در جمع فرماندهان لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) (۱۳۷۵ / ۰۳ / ۲۰)
۵. بیانات در مراسم مشترک دانشگاه‌های افسری ارتش (۱۳۸۴ / ۰۹ / ۳۰)

ردیف	گزاره	مفهوم	مقوله	مضمون
R۴۰	امروز ارتش و سپاه، دو سازمان نظامی هستند که دوشادوش هم با فرماندهی واحد، در زیر نام مقدّس «نیروهای مسلّح ج.ا.ایران» خدمت می‌کنند. سربازان هر دو سازمان نظامی، سربازانِ خدا، سربازانِ قرآن، سربازانِ حقیقت و سربازانِ برترین ارزش‌های انسانی‌ای هستند که هیچ‌کس نمی‌تواند آن‌ها را انکار کند. هرکدام هم مسئولیت مشخصی دارند!	سرباز برترین ارزش‌های انسانی		
R۴۱	با این سه خصوصیت، باید سربازان خط مقدم هم باشید. بله، طلبه با این خصوصیات، واقعاً سرباز خط مقدم انقلاب و اسلام بود، ارزشش خیلی بالا می‌رود و خیلی شیوایی پیدا می‌کند!	نماد ترقی ارزش‌های انسانی		

شاخص‌های الگوی پارادایمی برای تدوین الگو

شرایط علی^۳: این شرایط باعث ایجاد و توسعه پدیده یا مقوله محوری می‌شوند؛ این شرایط را مجموعه‌ای از مقوله‌ها به همراه ویژگی‌هایشان تشکیل می‌دهند که بیشترین تأثیر را بر شکل‌گیری مقوله محوری دارند.

طبقه محوری^۴: پدیده یا مقوله محوری عبارتند از ایده (انگاره، تصور) پدیده‌ای که اساس و محور فرایند است. مقوله‌ای که به‌عنوان مقوله محوری انتخاب می‌شود باید به قدر کافی انتزاعی بوده و بتوان سایر مقولات اصلی را به آن ربط داد.

بستر^۵: به شرایط خاصی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارد بستر گفته می‌شود. تمیز آن‌ها از شرایط علی مشکل است. در برابر شرایط علی که مجموعه‌ای از متغیرهای فعال است؛ این شرایط را مجموعه‌ای از مفاهیم، مقوله‌ها یا متغیرهای زمینه‌ای تشکیل می‌دهند.

۱. بیانات در دانشگاه امام حسین^(ع) (۱۳۷۴ / ۰۸ / ۱۷)

۲. بیانات در مراسم عمامه‌گذاری گروهی از طلاب حوزه علمیه قم (۱۳۷۰ / ۱۱ / ۳۰)

۳Causal Condition

۴Central Category

۵Context

راهبردهای تعامل و کنش؛ کنش‌ها و برهم کنش‌ها بیانگر رفتارها، فعالیت‌ها و تعاملات هدف‌داری هستند که در پاسخ به مقوله محوری و تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر، اتخاذ می‌شوند؛ به این مقولات راهبرد نیز گفته می‌شود. البته از آن‌ها تحت عنوان فرایندها نیز یاد می‌شوند.

شرایط مداخله‌گر؛ شرایط مداخله‌گر شرایط عامی و ساختاری هستند که مداخله سایر عوامل را تسهیل و یا محدود می‌کنند.

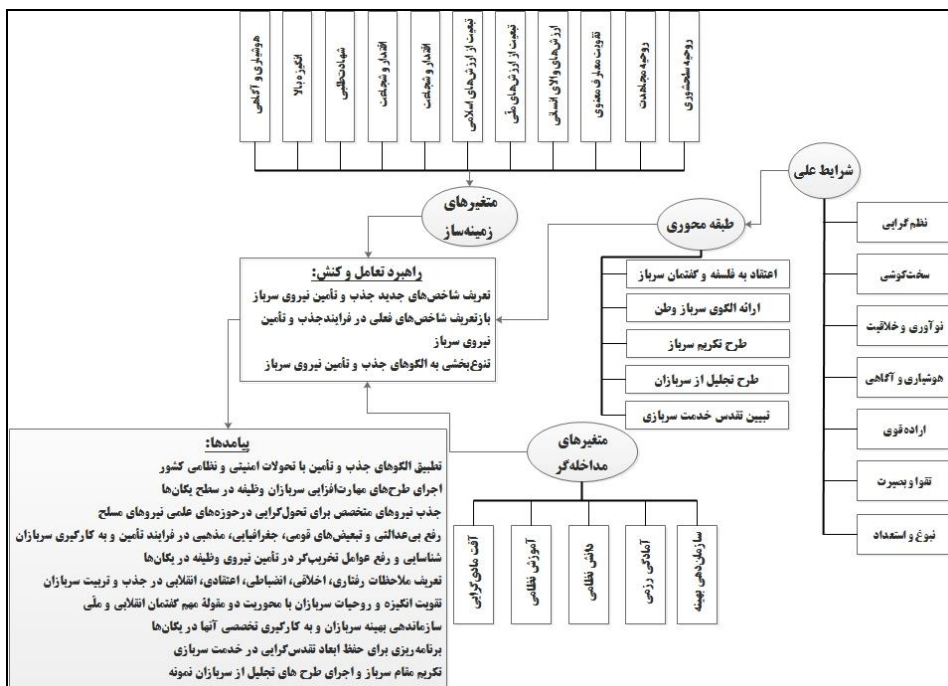
پیامد؛ مقوله‌ای که در رابطه با آن تئوری ارائه شده و نتیجه راهبردهای تعامل و کنش است، پیامد خوانده می‌شود؛ این مقوله همان عنوان (نام یا برچسب مفهومی) است که برای چارچوب یا طرح به وجود آمده در نظر گرفته می‌شود.

بعد از تعریف مقوله محوری با کدگذاری مجدد داده‌ها انواع شرایط تأثیرگذار بر مقوله محوری (بستر و شرایط مداخله‌گر)، کنش‌ها و برهم کنش‌هایی که برای اداره، کنترل یا پاسخ به مقوله محوری به وجود می‌آیند (به آن‌ها راهبرد نیز گفته می‌شوند) و پیامدهای ناشی از آن‌ها نیز تعریف می‌شوند (عبدی، ۱۳۹۶: ۳۲).

۱ Action & Interaction Strategies

۲ Intervening Conditions

۳ Outcome

نمودار ۲: الگوی پارادایمی تأمین و به کارگیری نیروی وظیفه در ساختار نیروهای مسلح مستخرجه از تحلیل داده‌ها به شیوه داده‌بنیاد

قضایای تئوریک پیشنهادی بر اساس ملاحظات سیاستی تأمین نیروی وظیفه

قضایای تئوریک روابط کلی بین طبقه محوری و سایر طبقات را نشان می‌دهند، به شکلی که در نهایت به نتیجه و پیامد نهایی منجر خواهد شد. قضایا شامل روابط و ساختار مفهومی هستند که در تئوری مطرح شده در نمودار ۲ بیان شده است قضیه به شرح زیر مطرح می‌شوند؛ از آنجایی که تئوری داده‌بنیاد منجر به تولید روابط مفهومی می‌شود، هر یک از قضایای زیر در قالب فرضیه و در پژوهش‌های بعدی قابل بررسی و سنجش هستند:

قضیه ۱: عوامل مؤثری مثل نظم‌گرایی، سخت‌کوشی، نوآوری و خلاقیت، هوشیاری و آگاهی، اراده قوی، تقوا و بصیرت و نبوغ و استعداد در جایگاه شرایط علمی بر طراحی الگوی

جذب و تأمین نیروی وظیفه بر مبنای گفتمان مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) پیش شرط‌هایی هستند که بر مؤلفه‌های طبقه محوری اثرگذار هستند.

قضیه ۲: در گفتمان مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) اعتقاد به فلسفه و گفتمان سربازی، تعریف الگوی سرباز وطن و تدوین طرح‌هایی مثل؛ طرح تکریم سرباز، طرح تجلیل و نکوداشت مقام سرباز و تبیین تقدس خدمت سربازی بر راهبردهای تعامل و کنش (کنش‌های عملکردی) مؤثر است.

قضیه ۳: شرایط مداخله‌گر با ابعاد مختلف تقویت‌گرایی یا تخریب‌گری بر راهبردهای تعامل و کنش (کنش‌های عملکردی) تأثیرگذار است؛ بر اساس گفتمان مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)؛ سازماندهی بهینه سربازان، حفظ آمادگی رزمی، ارتقاء دانش نظامی، طی دوره‌های آموزش نظامی، حفظ ابعاد معنوی خدمت سربازی بر کنش‌های عملکردی سربازان تأثیر مستقیم دارد.

قضیه ۴: بر اساس گفتمان رهبری معظم انقلاب؛ متغیرهای زمینه‌ساز و اکتسابی در طول دوره خدمت سربازی مثل؛ روحیه سلحشوری، روحیه مجاهدت، برخورداری از معارف معنوی، برخورداری از ارزش‌های والای انسانی، تبعیت از ارزش‌های ملی، تبعیت از ارزش‌های اسلامی، اقتدار و شجاعت، شهادت‌طلبی، انگیزه بالا و هوشیاری و آگاهی از عوامل تأثیرگذار بر راهبردهای تعامل و کنش (کنش‌های عملکردی) است.

قضیه ۵: لزوم تبیین شاخص‌های جذب نیروی وظیفه بر مبنای گفتمان اسلامی مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، بازتعریف شاخص‌های فعلی و تنوع‌بخشی به الگوهای جذب و تأمین نیروی سرباز در تأمین نیروی وظیفه از پیش‌فرض‌های تحقق راهبرد جذب و تأمین نیروی سرباز در سطح نیروهای مسلح تلقی می‌شود.

قضیه ۶: پیامدهای مستخرجه از الگوی پارادایمی بر مبنای گفتمان مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، راهبرد تأمین و جذب نیروی سرباز کارآمد بر مبنای؛ تطبیق الگوهای جذب و تأمین با تحولات امنیتی و نظامی کشور، اجرای طرح‌های مهارت‌افزایی سربازان وظیفه در سطح یگان‌ها، جذب نیروهای متخصص برای تحول‌گرایی، درحوزه‌های علمی نیروهای

مسلح، رفع بی‌عدالتی و تبعیض‌های قومی، جغرافیایی، مذهبی در فرایند تأمین و به‌کارگیری سربازان، شناسایی و رفع عوامل تخریب‌گر در تأمین نیروی وظیفه در یگان‌ها، تعریف ملاحظات رفتاری، اخلاقی، انضباطی، اعتقادی، انقلابی در جذب و تربیت سربازان، تقویت انگیزه و روحیات سربازان با محوریت دو مقوله مهم گفتمان انقلابی و ملی، سازماندهی بهینه سربازان و به‌کارگیری تخصصی آن‌ها در یگان‌ها، برنامه‌ریزی برای حفظ ابعاد تقدس‌گرایی در خدمت سربازی، تکریم مقام سرباز و اجرای طرح‌های تجلیل از سربازان نمونه تعریف می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با تجزیه و تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) مشخص می‌شود راهبرد ایشان در قبال مقوله سرباز؛ یک گفتمان ارزشی، فلسفی، نظامی و انقلابی است که دیدگاه متفاوت ایشان به مقام سرباز را به منصفه ظهور می‌گذارد؛ ایشان در فرمایش‌های خود به مناسبت‌های مختلف تمام ابعاد فلسفی، گفتمانی و پارادایمی مقام سربازی را به صورت مفصل تشریح و تبیین نموده است. در حوزه مدیریت منابع انسانی گزاره‌های بی‌شماری در خصوص شاخص‌های شخصیتی، فرهنگی، اعتقادی، سیاسی، اجتماعی، نظامی، امنیتی، علمی و... مستتر است؛ علاوه بر مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) تمامی مؤلفه‌هایی که در رایه‌الگوی جذب و تأمین سرباز در نیروهای مسلح به‌عنوان متغیرهای مداخله‌گر هستند را هم به صورت علمی و واضح بیان کرده‌اند؛ بنابراین می‌توان گفت برای تبیین راهبردهای تأمین و جذب نیروی وظیفه در سطح نیروهای مسلح، یکی از کامل‌ترین منبع و مرجع متون مکتوب و غیرمکتوب متعلق به مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) است؛ در این تحقیق با استخراج گزاره‌ها، تدوین مفاهیم و دسته‌بندی مقوله‌ها نسبت به آرایه یک الگو پارادایمی برای جذب و تأمین نیروی وظیفه در سطح نیروهای مسلح اقدام شد.

در دوران دفاع مقدس نقش و جایگاه رفیع سربازان در دفاع از کشور و انقلاب اثبات کرد که نگاه‌ها نسبت به سرباز و خدمت سربازی باید مورد بازنگری جدی قرار گیرد. در دوران ۸

سال دفاع مقدس نیروهای وظیفه به‌کارگیری شده در سازمان رزم ارتش، سپاه و نیروی انتظامی با جانفشانی خود و تقدیم حدود ۵۹،۵۰۰ شهید در تقویت و حفظ بنیه دفاعی، نظامی و امنیتی کشور نقش اساسی را ایفاء نمودند.

در شرایط کنونی نیز با گذر زمان و تعدد و تنوع ماهیت تهدیدات دشمن اعم از تهدیدات سخت و نرم (تهاجم فرهنگی) مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در نطق‌ها و سخنرانی‌های خود شاخص‌های متعددی برای به‌کارگیری سربازان در نیروهای مسلح تشریح می‌نمایند؛ ایشان نقش‌آفرینی مؤثر سربازان را برای مقابله با تهدیدات دشمن را منوط به ایجاد تحول بنیادی در گفتمان سرباز و خدمت سربازی تلقی نموده و شاخص‌های بهینه‌ای را برای جذب و به‌کارگیری نیروی سرباز را در فرمایش‌های خود عنوان نمودند. شاخص‌های تعریف شده از یک سرباز نشان می‌دهد، راهبردهای کلان تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه در ساختار نیروهای مسلح تابعی از ویژگی‌های شخصیتی، اعتقادی، علمی، دانشی، مهارتی، نظامی، امنیتی، فرهنگی و انقلابی است. برای نهادینه‌سازی گفتمان مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در تأمین و به‌کارگیری نیروی وظیفه در نیروهای مسلح پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

الف) از آنجایی که وجود جدول و ساختار سازمانی از اصلی‌ترین مقدمات و ملزومات برنامه‌ریزی جامع برای جذب و تأمین هدفمند نیروی وظیفه در سازمان نیروهای مسلح است، تدوین و تعریف و بازنگری جدول سازمان وظیفه در ساختار همه نیروهای مسلح بر مبنای تخصص، درجه، تحصیلات و... باید در دستور کار ستاد کل نیروهای مسلح قرار گیرد؛

ب) بازنگری در آئین‌نامه‌های دوره احتیاط برای تبیین الگوهای به‌کارگیری کارکنان وظیفه در مواقع ضرور؛

ج) تخصص‌گرایی در تأمین و به‌کارگیری سربازان بر مبنای اعلام نیازمندی‌های فنی و تخصصی نیروهای مسلح.

د) بازنگری در قوانین معافیت جهت نهادینه شدن جذب عدالت‌محور تمامی مشمولان وظیفه در ساختار نیروهای مسلح؛

- ه) افزایش جذابیت‌های خدمت سربازی از طریق اعطای امتیازاتی به مشمولان در سطح اجتماعی و منزلتی برای کاهش مشمولان غایب؛
- و) برنامه‌ریزی کلان برای برجسته‌سازی قداست خدمت سربازی برای افزایش انگیزه‌های نیروهای جوان جهت اعزام به موقع و بدون تأخیر به خدمت مقدس سربازی؛
- ز) نهادینه‌سازی گفتمان ولایت فقیه با محور قرار دادن منویات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) در حوزه جذب، تأمین، به‌کارگیری و سازماندهی نیروهای وظیفه در سازمان نیروهای مسلح برای تحقق آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه‌های امنیتی، دفاعی و نظامی؛
- ح) تغییر الگوهای جذب نیروهای وظیفه بر اساس مقتضیات سیاسی و نظامی کشور؛
- ط) افزایش امتیازات خدمت در مناطق مرزی و محروم برای کمک به برقراری تعادل و عدالت در بین مشمولان وظیفه در سطح کشور.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سیدعلی (۱۳۹۵)، حدیث ولایت (لوح فشردهٔ مجموعهٔ رهنمودهای رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای)، تهران: مؤسسهٔ پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی.
- اصلانی، علی‌اکبر (۱۳۸۳)، چگونگی به‌کارگیری کارکنان وظیفهٔ آجا، تهران: ادارهٔ آموزش و پژوهش آجا.
- ایمانی، علی؛ قاسمی، علی‌اصغر (۱۳۹۵)، سیاست‌گذاری خدمت‌سربازی و فرایند ملت‌سازی در ایران، پژوهش‌های راهبرد سیاست، دورهٔ ۵ ش ۱۸، ۶۶-۳۵.
- بولحسنی، خسرو؛ بیک، علی‌اصغر؛ یداله‌ی، رضا (۱۳۹۸)، تأثیر مهارت‌ورزی سربازان بر زندگی آن‌ها بعد از رهایی از خدمت‌سربازی، فصلنامهٔ علمی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، دورهٔ ۹، ش ۳۷، ۲۷۸-۲۵۰.
- پناهی، حمید (۱۳۹۷)، ارایهٔ الگوی راهبردی «تأمین نیروی انسانی نیروهای مسلح (بسیج و وظیفه)» بر اساس گفت‌مان امام خمینی (ره) و رهبری، قانون اساسی، تجارب ج.ا.ایران و بهره‌گیری از تجارب موفق بشری، پایان‌نامهٔ دکتری: به‌راهنمایی؛ محمدحسن باقری و ناصر پورصادق، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- حبیبی، آرش (۱۳۹۸)، مدل پارادایمی چیست؟ منتشر شده در سایت نشر پارس مدیر.
- حسن‌زاده‌رنگی، نرمین؛ الهیاری، تیمور؛ خسروی، یاور؛ زائری، فرید؛ صارمی، محمد (۱۳۹۱)، طراحی پرسشنامهٔ شکست‌های شناختی شغلی: تعیین روایی و قابلیت اعتماد ابزار، فصلنامهٔ سلامت کار ایران، س ۹، ش ۱، ۲۹-۴۲.
- حسینیان، شهامت؛ مجیدی، عبدالله؛ عادل، یعقوبی (۱۳۹۰)، بررسی اثربخشی فرایند نیرویابی در سازمان ناجا (از دیدگاه کارشناسان مرکز گزینش و استخدام و معاونت نیروی انسانی ستاد ناجا)، فصلنامهٔ توسعهٔ منابع انسانی و پشتیبانی، س ششم، ش ۱۹، ۱۸۰-۱۵۳.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷)، فرهنگ لغت ۱۶ جلدی، چ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رضاییان، علی (۱۳۸۷)، اصول مدیریت، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- رستم‌زاده، رضا؛ بوداکی خواجه‌نوبر، حسین؛ سلطانی، زینب (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر مدیریت استراتژیک منابع انسانی بر جذب، نگه‌داشت و توانمندسازی نیروی انسانی (مطالعهٔ موردی: بانک کشاوری شهر ارومیه)، فصلنامهٔ آینده‌پژوهی مدیریت، س بیست و هفتم، ش ۱۰۷، ۳۱-۱۳.

- زاده‌کمند، محمدجواد (۱۳۹۵)، خوشایندسازی خدمت سربازی گام مؤثری در پیشگیری از وقوع جرم، منتشر شده در سایت: <https://www.irna.ir/news/82368285>
- شهبازی، بهروز؛ دهقانی، محمد (۱۳۹۴)، طرح مطلوب به‌کارگیری سربازان وظیفه در مدت خدمت سربازی با رویکرد غلبه بر شرایط اقتصادی ناشی از تحریم‌ها در زمان صلح، دومین کنفرانس اقتصاد و مدیریت کاربردی با رویکرد ملی.
- طوسی، عبد... (۱۳۷۸)، بررسی تأثیر دوره سه ماهه آموزش نظامی سربازی بر آمادگی‌های عمومی سربازی بر آمادگی‌های عمومی سربازان پادگان شهید ثابت خواه کرمانشاه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی.
- عبدی، بهنام (۱۳۹۶)، ارایه مدل استقرار فرهنگ دفاعی یادگیرنده در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت بر اساس منویات و تدابیر امام خامنه‌ای عزیز (مدظله‌العالی)، مجموعه مقالات همایش علمی الگوی شاخص‌های فرهنگ دفاعی در آجا مبتنی بر رهنمودها و تدابیر فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، سازمان عقیدتی سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، دفتر تحقیق و پژوهش.
- عزیزی، رزاق؛ علی‌ابری، حسن؛ احمد ایزدی، طامه (۱۳۹۴)، عوامل سازمانی مؤثر در جذب جوانان به بسیج، فصلنامه علمی- پژوهشی مدیریت اسلامی، ش ۱، ۲۲۴-۲۰۳.
- فیروزجائیان، علی اصغر؛ جان‌محمدی‌لرگانی، وحید (۱۳۹۷)، خدمت نظام وظیفه: فرصتی اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی (مطالعات راهبردی جهانی‌شدن)، دوره ۸ ش ۲۹، ۲۲۳-۲۰۳.
- محتاج، عباس (۱۳۸۲)، تحقیق در خصوص طراحی نظام نوین سربازی، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات ناجا.
- نظری‌زاده، فرهاد (۱۳۸۹)، آینده‌پژوهی خدمت سربازی. تهران: انتشارات سازمان وظیفه عمومی.

ب. منابع انگلیسی

- <http://www.imam-khomeini.ir/fa/n119595>
- <https://parsmodir.com/db/research/grounded-theory.php>